

Polski Instytut Spraw Międzynarodowych
Biuro Analiz

BIULETYN

nr 37 (141) • 23 czerwca 2003 r. • © PISM

nr egz. ~~PISTYBZ~~

Redakcja: Krzysztof Balon, Sławomir Dębaki (redaktor naczelny), Dorota Dołęgowska (redaktor techniczny),
Maciej Krzysztofowicz, Urszula Kurczewska, Wiesława Lach (sekretarz Redakcji), Rafał Morawiec

Posiedzenie Rady Europejskiej w Porto Carras w dniach 19–20 czerwca 2003 r.

Urszula Kurczewska, Ewa Maziarz

Posiedzenie Rady Europejskiej w Porto Carras poświęcone było omówieniu wielu ważnych dla Unii Europejskiej kwestii politycznych, w tym: projektu Traktatu ustanawiającego Konstytucję dla Europy, rozszerzenia UE, europejskiej polityki migracyjnej i azylowej oraz stosunków zewnętrznych Unii (głównie z USA oraz z państwami Bałkanów Zachodnich), inicjatywy *Wider Europe*, a także rozwoju Wspólnej Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa. Rada Europejska przyjęła projekt europejskiej strategii bezpieczeństwa, raport prezydencji greckiej na temat zwalczania międzynarodowego terroryzmu oraz deklarację w sprawie nierozprzestrzeniania broni masowego rażenia. Tylko w niewielkim zakresie RE zajęła się sprawami gospodarczymi.

W spotkaniu Rady Europejskiej oprócz przedstawicieli 15 państw członkowskich UE uczestniczyli reprezentanci państw, które w przyszłym roku zostaną członkami Unii. Od podpisania Traktatu Akcesyjnego (16 kwietnia 2003 r.) dziesięciu państwom kandydującym przysługuje status tzw. aktywnych obserwatorów.

Traktat ustanawiający Konstytucję dla Europy. Podczas posiedzenia Rady Europejskiej przewodniczący Konwentu Europejskiego, Valéry Giscard d'Estaing przedstawił projekt przyszłego Traktatu ustanawiającego Konstytucję dla Europy. Najważniejsze postanowienia zawarte w projekcie traktatu to: nadanie UE podmiotowości prawnej, włączenie do Traktatu Karty Praw Podstawowych, zmiany w procedurach decyzyjnych, utworzenie stanowiska ministra spraw zagranicznych, który będzie jednocześnie wiceprzewodniczącym Komisji Europejskiej oraz członkiem Rady UE, rozszerzenie uprawnień Parlamentu Europejskiego, a także bardziej precyzyjne niż dotychczas określenie wyłącznych i dzielonych kompetencji Unii oraz państw członkowskich. Wszystkie państwa pozytywnie oceniały projekt traktatu, jednocześnie większość państw zgłosiła zastrzeżenia do niektórych elementów projektu.

Najwięcej kontrowersji wzbudzają propozycje dotyczące: zmiany systemu głosowania w Radzie UE, zmniejszenia liczby komisarzy w Komisji Europejskiej, powoła-

nia przewodniczącego Rady Unii Europejskiej i ministra spraw zagranicznych UE oraz zmniejszenia ilości dziedzin objętych głosowaniem jednomyślnym.

W projekcie założono, iż w 2009 r. nastąpią zmiany w systemie podziału głosów w podejmowaniu decyzji większością kwalifikowaną w Radzie UE. Zgodnie z propozycją, do podjęcia decyzji potrzebna będzie zgoda większości państw Unii, zamieszkałych przez co najmniej 60% jej ludności. Taki system znacznie ogranicza możliwości blokowania wspólnych decyzji przez Polskę i Hiszpanię, a pozwala zachować je tzw. wielkiej czwórce, tj. Niemcom, Francji, Wielkiej Brytanii i Włochom. Zarówno Polska, jak i Hiszpania sprzeciwiają się zmianie uzgodnionego w Nicei systemu podejmowania decyzji w Radzie UE. Dla Polski kontrowersyjną kwestią był także brak w preambule przyszłego Traktatu zapisu o wartościach chrześcijańskich. Stanowisko Polski poparły: Hiszpania, Malta i Portugalia.

Rada Europejska uznała, że przedstawiony tekst Traktatu stanowi „dobrą podstawę” do rozpoczęcia Konferencji Międzyrządowej, która ostatecznie zdecyduje o kształcie przyszłego dokumentu. Konferencja rozpocznie się w październiku 2003 r. i zakończy prawdopodobnie wiosną 2004 r. W jej pracach będzie uczestniczyć dziesięć państw kandydujących do UE na równych z państwami członkowskimi prawach, natomiast Bułgarii, Rumunii oraz Turcji przyznano status obserwatorów. Ostateczna wersja Traktatu ma być zatwierdzona wiosną 2004 r., aby obywatele UE mogli zapoznać się z dokumentem przed wyborami do Parlamentu Europejskiego w czerwcu 2004 r. Traktat zostanie podpisany przez 25 państw po rozszerzeniu Unii.

Rozszerzenie Unii Europejskiej. Rada Europejska przypomniła, że proces ratyfikacji Traktatu Akcesyjnego musi zakończyć się zgodnie z planem, aby rozszerzenie UE nastąpiło w wyznaczonym terminie, tj. 1 maja 2004 r. Państwa kandydujące zostały zachęcane do wzmocnienia przygotowań, aby mogły w pełni przyjąć obowiązki wynikające z członkostwa – wymieniono np. konieczność przetłumaczenia prawa wspólnotowego.

Potwierdzono, że zgodnie z postanowieniami RE w Kopenhadze i pod warunkiem utrzymania postępu w negocjacjach, kolejne rozszerzenie o Bułgarię i Rumunię powinno nastąpić w 2007 r. Wyrażono zadowolenie z postępów, jakie uczyniła Turcja, dążąc do członkostwa w UE, podkreślając jednocześnie, że do rozpoczęcia negocjacji akcesyjnych konieczne są dalsze wysiłki rządu tureckiego na rzecz wypełnienia kryteriów kopenhaskich.

Z inicjatywy Grecji odbyło się również spotkanie UE–Bałkany Zachodnie, w którym uczestniczyli przywódcy 33 państw: 15 członkowskich, 10 przystępujących do Unii w 2004 r., trzech państw kandydujących (Bułgarii, Rumunii i Turcji) oraz pięciu państw bałkańskich. Rada Europejska potwierdziła swoje poparcie dla przystąpienia Albanii, Bośni i Hercegowiny, Serbii i Czarnogóry, Macedonii oraz Chorwacji do UE, oczekuje jednak od państw aspirujących do członkostwa w UE postępów w rozwoju państwa prawa, demokracji i wolnego rynku. Unia Europejska zobowiązała się nadal pomagać państwom bałkańskim w przyjmowaniu europejskich standardów (m.in. zaoferowała pomoc finansową w wysokości 211 mln euro na lata 2004–2006). Do tej pory jedynie Chorwacja złożyła wniosek o członkostwo w Unii¹.

Europejska strategia bezpieczeństwa i stosunki zewnętrzne UE. Wysoki Przedstawiciel UE ds. Wspólnej Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa, Javier Solana przedstawił projekt europejskiej strategii bezpieczeństwa *Bezpieczna Europa w lepszym świecie*, który został przyjęty przez RE. Dokument wskazuje na konieczność współpracy UE z USA w zakresie bezpieczeństwa globalnego. Stwierdzono, że rozszerzona do 25 państw Unia będzie „globalnym aktorem” i musi dzielić odpowiedzialność za globalne bezpieczeństwo. Unia Europejska powinna zatem zwiększyć zdolności operacyjne i skierować uwagę na trzy kluczowe zagrożenia: zwał-

¹ Zob. B.Górka-Winter, *Polityka zewnętrzna UE wobec Bałkanów Zachodnich – wniosek Chorwacji o przystąpienie do UE*, „Biuletyn” (PISM) nr 35 (139) z 12 czerwca 2003 r.

czanie terroryzmu, przeciwdziałanie rozprzestrzenianiu broni masowego rażenia, zwalczanie przestępczości zorganizowanej. Cele strategiczne, które wymieniono w dokumencie to m.in.: rozszerzenie strefy bezpieczeństwa wokół UE, wzmocnienie ładu międzynarodowego opartego na multilateralizmie, wzmocnienie partnerstwa transatlantyckiego oraz efektywności działania ONZ.

Rada Europejska podkreśliła znaczenie partnerstwa pomiędzy UE a Stanami Zjednoczonymi, poparła proces pokojowy na Bliskim Wschodzie i konieczność realizowania tzw. mapy drogowej, zaznaczając, że proces pokojowy powinien obejmować także Syrię i Liban. Jednym z przejawów dążenia UE do poprawy stosunków z USA przed szczytem UE–USA (25 czerwca 2003 r., Waszyngton) jest stanowisko RE w sprawie zagrożenia rozprzestrzenianiem broni jądrowej i zaostrzenie krytyki wobec Iranu. Unia Europejska oczekuje ze strony Iranu wyrażenia zgody na kontrolę irańskich instalacji jądrowych i od tego uzależnia zawarcie z Iranem umów o handlu i prowadzenie dialogu politycznego.

Omawiając stosunki zewnętrzne, RE uznała konieczność rozwijania inicjatywy *Wider Europe*, argumentując, że stabilizacja i dobrobyt państw sąsiednich przyczyni się do zwiększenia stabilności Unii Europejskiej. Unia Europejska jest gotowa zaoferować liberalizację handlu i kontynuację pomocy finansowej, ale nie chce na razie dyskutować o przystąpieniu Białorusi, Mołdowy i Ukrainy do UE.

Polityka migracyjna i azylowa. Rada Europejska po raz kolejny omówiła wspólną politykę dotyczącą nielegalnej imigracji, ochrony zewnętrznych granic UE, powrotu nielegalnych imigrantów i współpracy w tym zakresie z państwami trzecimi. W tych sprawach istnieją w UE dość wyraźne podziały i do tej pory trudno było osiągnąć kompromis. Mimo presji Niemiec i Francji, RE i tym razem odrzuciła propozycję utworzenia europejskiej straży granicznej. Ustalono jednak, że powstanie agencja ds. ochrony granic, która będzie na razie harmonizować procedury kontroli granicznej. Rada Europejska zgodziła się również częściowo sfinansować z budżetu wspólnotowego ochronę granic zewnętrznych po rozszerzeniu UE. Na lata 2004–2006 przeznaczono na ten cel 140 mln euro.

Nadal nie ustalono wspólnych warunków przyznawania w państwach UE prawa do azylu. Harmonizacji przepisów w tym zakresie obawiają się m.in. Niemcy i Austria. Odrzucony został pomysł Wielkiej Brytanii tworzenia w pobliżu granic zewnętrznych Unii obozów przejściowych dla uchodźców, ażeby zidentyfikować nieuprawnionych kandydatów do azylu, zanim wjadą na terytorium Unii. Rada Europejska zgodziła się, że jednym z kryteriów przyznawania pomocy krajom rozwijającym się będzie to, czy dane państwo współpracuje w zwalczaniu nielegalnej imigracji.

Początkowo zakładano, iż RE zajmie się również nowymi propozycjami reformy Wspólnej Polityki Rolnej przedstawionymi przez Komisję Europejską, jednak z powodu braku kompromisu między państwami co do przyszłości WPR, temat ten nie był przedmiotem obrad. Mimo to, prezydent Francji odrzucił wszystkie dotychczasowe propozycje reform.

Osiągnięto zgodę co do kandydatury Jean-Claude'a Tricheta na przyszłego prezesa Europejskiego Banku Centralnego, który zastąpi Willema F. Duisenberga na tym stanowisku. Procedura jego nominacji zakończy się w październiku podczas posiedzenia Rady Europejskiej w Brukseli.

OGŁOSZENIA

**Czasopisma wydawane przez
Polski Instytut Spraw Międzynarodowych**

„POLSKI PRZEGLĄD DYPLMATYCZNY”

Dwumiesięcznik zawierający oryginalne artykuły, recenzje, dokumenty archiwalne oraz polską kronikę dyplomatyczną.

ISSN 1642-4069

“THE POLISH FOREIGN AFFAIRS DIGEST”

Kwartalnik poświęcony sprawom międzynarodowym, zawiera anglojęzyczne wersje artykułów opublikowanych w „Polskim Przeglądzie Dyplomatycznym” oraz w innych czasopismach wydawanych w Polsce.

ISSN 1643-0379

„ЕВРОПА”

Rosyjskojęzyczny kwartalnik poświęcony problematyce europejskiej, zawiera oryginalne artykuły i recenzje.

ISSN 1643-0360

*Sprzedż i prenumerata w Instytucie
oraz w Głównej Księgarni Naukowej im. B. Prusa,
Krakowskie Przedmieście 7, Warszawa*